

PM Rotel I (Dnr KS 2022/115)

En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 16 juni 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Den statliga offentliga utredningen *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)* har remitterats till Stockholms stad för yttrande.

Utredningen gör bedömningen att det går att förena införandet av en restriktiv form av gårdsförsäljning med EU:s regler om fri rörlighet och med ett i övrigt bevarat detaljhandelsmonopol. Vidare anføres i utredningen att gårdsförsäljningen kan antas medföra förhållandevis små effekter på den totala folkhälsan och i förhållande till det totala antalet döds- och sjukdomsfall som är alkoholrelaterade i Sverige. Gårdsförsäljning bedöms också kunna bidra med positiva spridningseffekter för näringsidkare, småföretagare och landsbygden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret gör ingen annan bedömning än utredningen gällande de EU-rättsliga aspekterna.

Socialnämnden anser att med tydliga föreskrifter från Folkhälsomyndigheten gällande tillämpning och avgränsningar har kommuner goda förutsättningar att tillämpa lagen både ur ett juridiskt och folkhälsoperspektiv.

Mina synpunkter

Såväl stadsledningskontoret som socialnämndens bedömning är att det går att förena införandet av en restriktiv form av gårdsförsäljning med EU:s regler om fri rörlighet och ett bevarat detaljhandelsmonopol. Det kan dock noteras att utredningens förslag om produktionsvolym riskerar att exkludera tillverkare i Stockholm.

Det är emellertid viktigt att det första alternativet, som presenteras av utredningen, åtföljs av tydliga föreskrifter från tillbörliga myndigheter beträffande tillämpningen av lagen. Detta är viktigt inte minst ur ett kommunalt perspektiv. I händelse

av att denna ordning innebär merkostnader för kommunerna vill jag även framhålla vikten av att de kompenseras enligt finansieringsprincipen.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 25 maj 2022

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att avslå föredragande borgarrådets förslag till beslut
2. Att bifalla följande som svar på kommunstyrelsens remiss av betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021: 95).

Gårdsförsäljningsutredningens betänkande föreslår olika lättnader i lagstiftningen i syfte att öppna upp för privat försäljning hos alkoholtillverkare. Vi vill bevara Systembolagets alkoholmonopol och säger nej till förslaget om att tillåta gårdsförsäljning. Varken utredningens huvudförslag eller alternativa förslag gällande hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker skulle kunna bedrivas är lämpliga ur ett folkhälsoperspektiv. Slutsatserna av SWECOs riskanalys med gårdsförsäljning är att det bedöms ha en negativ effekt på folkhälsan, och oavsett magnitud menar vi att det är orimligt att gynna den fria marknaden med risk att inskränka på folkhälsan.

Svensk alkohollagstiftning bygger på grundidén om att värna om folkhälsan och att alkoholkonsumtionen ska hållas nere. Att göra ett fränsteg från detta genom att öppna upp för gårdsförsäljning vore en negativ utveckling för svensk alkoholpolitik.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) enligt följande.

Alkohol är inte vilken vara som helst. Därför har vi, gemensamt och på olika sätt, valt att begränsa försäljningen. Ur ett folkhälsoperspektiv har det varit en framgångsrik modell, som vi vill bevara.

I den utredning som presenteras i det här ärendet görs bedömningen att gårdsförsäljning är förenlig med ett bibehållande av huvuddragen i den svenska alkoholpolitiken. Den bedömningen kommer, med all sannolikhet, att bli en fråga för EU-domstolen. I förlängningen kan det riskera hela vår modell. Och här i ligger vår oro.

Genom att tillåta gårdsförsäljning är risken uppenbar att vi hamnar i ett läge där juridiken i Bryssel får företräde framför politiken i Sverige.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Rashid Mohammed (V) med hänvisning Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Den statliga offentliga utredningen *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)* har remitterats till Stockholms stad för yttrande.

Utredningen gör bedömningen att det går att förena införandet av en restriktiv form av gårdsförsäljning med EU:s regler om fri rörlighet och med ett i övrigt bevarat detaljhandelsmonopol. Vidare anføres i utredningen att gårdsförsäljningen kan antas medföra förhållandevis små effekter på den totala folkhälsan och i förhållande till det totala antalet döds- och sjukdomsfall som är alkoholrelaterade i Sverige. Gårdsförsäljning bedöms också kunna bidra med positiva spridningseffekter för näringsidkare, småföretagare och landsbygden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret görs ingen annan bedömning än utredningen avseende de EU-rättsliga aspekterna.

Utredningen redovisar en samlad analys om att införandet av gårdsförsäljning kan antas ha förhållandevis små effekter på den totala folkhälsan samt att den kan bidra med positiva spridningseffekter för näringsidkare, småföretagare och landsbygden. Stadsledningskontoret anser att utredningen gjort en rimlig bedömning i dessa frågor. Gårdsförsäljning kan utgöra ett värdefullt bidrag till att stärka småföretag i livsmedelsbranschen vilket är väl i linje med stadens arbete för att stärka företagsklimatet och bidra till ett livskraftigt och dynamiskt näringsliv.

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningens förslag om att gårdsförsäljning bara få ske i samband med särskilda arrangemang och med beaktande av särskilda regler avseende försäljningstider och marknadsföring m.m. ställer delvis nya krav på kommunerna avseende arbetet med tillstånd och kontroll av alkoholförsäljning. Därutöver gäller alkohollagens generella regler om försäljning avseende åldersgränser, kontroll av nykterhet, lämplighet och prisättning osv. Det kan vara svårt för kommuner att initialt bedöma och tillämpa lagen ur ett juridiskt- och folkhälsoperspektiv vid gårdsförsäljning. Om gårdsförsäljning införs är det därför viktigt att kommunerna får stöd av lämpliga myndigheter med både tydliga föreskrifter samt råd och information. Om detta är en uppgift som innebär tydliga merkostnader för kommunerna bör de även kompenseras enligt finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2022 följande.

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021: 95).
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 6 april 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att med tydliga föreskrifter från Folkhälsomyndigheten gällande tillämpning och avgränsningar har kommuner goda förutsättningar att tillämpa lagen både ur ett juridiskt- och folkhälsoperspektiv. Kravet om att gårdsförsäljning bara få ske i samband med arrangemang med kunskapshöjande inslag och reellt innehåll i form av studiebesök eller föreläsning är ett exempel på vad som kan bli svårt för kommuner att bedöma utan stöd.

Utredningen bedömer att det är rimligt att regleringen är betydligt mer restriktiv när det gäller försäljningstider vid gårdsförsäljning jämfört med den reglering som styr serveringstider. Förvaltningen ser risker med att en sådan regel framstår som byråkratisk och onödig då de flesta som skulle omfattas av gårdsförsäljning redan i dag har serveringstillstånd med senare serveringstider än till klockan 20:00. Förvaltningen har ur den aspekten svårt att se behovet av att begränsa försäljningstiden till klockan 20.00. Utifrån samma princip bedömer inte förvaltningen att det finns något behov av att tillåta försäljning tidigare än klockan 11:00, vilket är den tid som gäller för serveringstillstånd.

Förvaltningen är ense med utredningen om att införandet av gårdsförsäljning kan antas ha förhållandevis små effekter på den totala folkhälsan och i förhållande till det totala antalet döds- och sjukdomsfall som är alkoholrelaterade i Sverige. Dock vill förvaltningen påminna om att den svenska alkohollagstiftningens övergripande mål är att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Därför är varje ökning, om än så liten, ett steg i fel riktning i förhållande till det övergripande målet.

Barnperspektiv

Förvaltningen ställer sig bakom den svenska alkoholpolitikens mål att skydda barn och unga från alkohol. Förvaltningen håller med utredningen om att det finns en risk att exponeringen av alkohol gentemot barn och unga skulle kunna öka genom gårdsförsäljning, om än marginellt, och att detta är något som inte kan bortses från. Vidare håller förvaltningen med utredningen om att gårdsförsäljning inte kan antas bli en försäljningskanal till minderåriga.

Marknadsföring och ålderskontroll

Förvaltningen anser att det bör finnas tydliga föreskrifter gällande hur marknadsföring får se ut gällande gårdsförsäljning. Skyltar, bilder och texter kan vara mycket lockande och inbjudande och det är svårt för kommunala alkoholhandläggare att bedöma var gränserna ska sättas. Det bör även vara tydligt vid tillståndsgivningen att ålderskontroll både gällande försäljning och provsmakning är lika viktig som vid servering av alkohol.

Slutligen vill förvaltningen lyfta – att även om utredningens direktiv har varit att utreda om gårdsförsäljning kan införas i Sverige, under förutsättning att Systembolagets monopol säkras - att det starka verktyg som staten har i det alkoholförebyggande arbetet genom

Systembolagets detaljhandelsmonopol inte på något sätt får riskeras genom införandet av gårdsförsäljning.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), enligt följande.

1. att socialnämnden avslår förvaltningens förslag till beslut, samt
2. att socialnämnden bifaller följande som svar på kommunstyrelsens remiss av Betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Gårdsförsäljningsutredningens betänkande föreslår olika lättnader i lagstiftningen i syfte att öppna upp för privat försäljning hos alkoholtillverkare. Vi vill bevara Systembolagets alkoholmonopol och säger nej till förslaget om att tillåta gårdsförsäljning. Varken utredningens huvudförslag eller alternativa förslag gällande hur gårdsförsäljning av alkoholdrycker skulle kunna bedrivas är lämpliga ur ett folkhälsoperspektiv. Slutsatserna av SWECOs riskanalys med gårdsförsäljning är att det bedöms ha en negativ effekt på folkhälsan, och oavsett magnitud menar vi att det är orimligt att gynna den fria marknaden med risk att inskränka på folkhälsan.

Svensk alkohollagstiftning bygger på grundidén om att värna om folkhälsan och att alkoholkonsumtionen ska hållas nere. Att göra ett fränsteg från detta genom att öppna upp för gårdsförsäljning vore en negativ utveckling för svensk alkoholpolitik.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S) enligt följande.

Alkohol är inte vilken vara som helst. Därför har vi, gemensamt och på olika sätt, valt att begränsa försäljningen. Ur ett folkhälsoperspektiv har det varit en framgångsrik modell, som vi vill bevara.

I den utredning som presenteras i det här ärendet görs bedömningen att gårdsförsäljning är förenlig med ett bibehållande av huvuddragen i den svenska alkoholpolitiken. Den bedömningen kommer, med all sannolikhet, att bli en fråga för EU-domstolen. I förlängningen kan det riskera hela vår modell. Och här i ligger vår oro.

Genom att tillåta gårdsförsäljning är risken uppenbar att vi återigen hamnar i ett läge där juridiken i Bryssel får företräde framför politiken i Sverige.

Ersätтарыttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), enligt följande.

Anna Rantala Bonnier (Fi) ställde sig bakom vänsterpartiets yrkande samt reservation.